

Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.

Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Dissertatio Academica De Oraculo Zachariae Matth. Cap. XXVII, v. 9, 10. Allegato

Tubingae: Litteris Erhardianis, [1759?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743>

Druck Freier Zugang

413 a. B.
48. b. 8.

26.

Fa-1092 (26.)

2.
23.
3.
6.
4.
1.
5.
20.
2.
19.
13.
8.
391
171.
1632.38.
0.
333.
1.
345.
14.
35.
13.

2.
3.
3.
4.
4.
5.
5.
6.
7.
7.
8.
8.
9.
9.
10.
10.
11.
11.
12.
12.
13.
13.
14.
14.
15.
15.
16.
16.
17.
17.
18.
18.
19.
19.
20.
20.
21.
21.
22.
22.
23.
23.
24.
24.
25.
25.
26.
26.
27.
27.
28.
28.
29.
29.
30.
30.
31.
31.
32.
32.
33.
33.
34.
34.
35.
35.
36.
36.

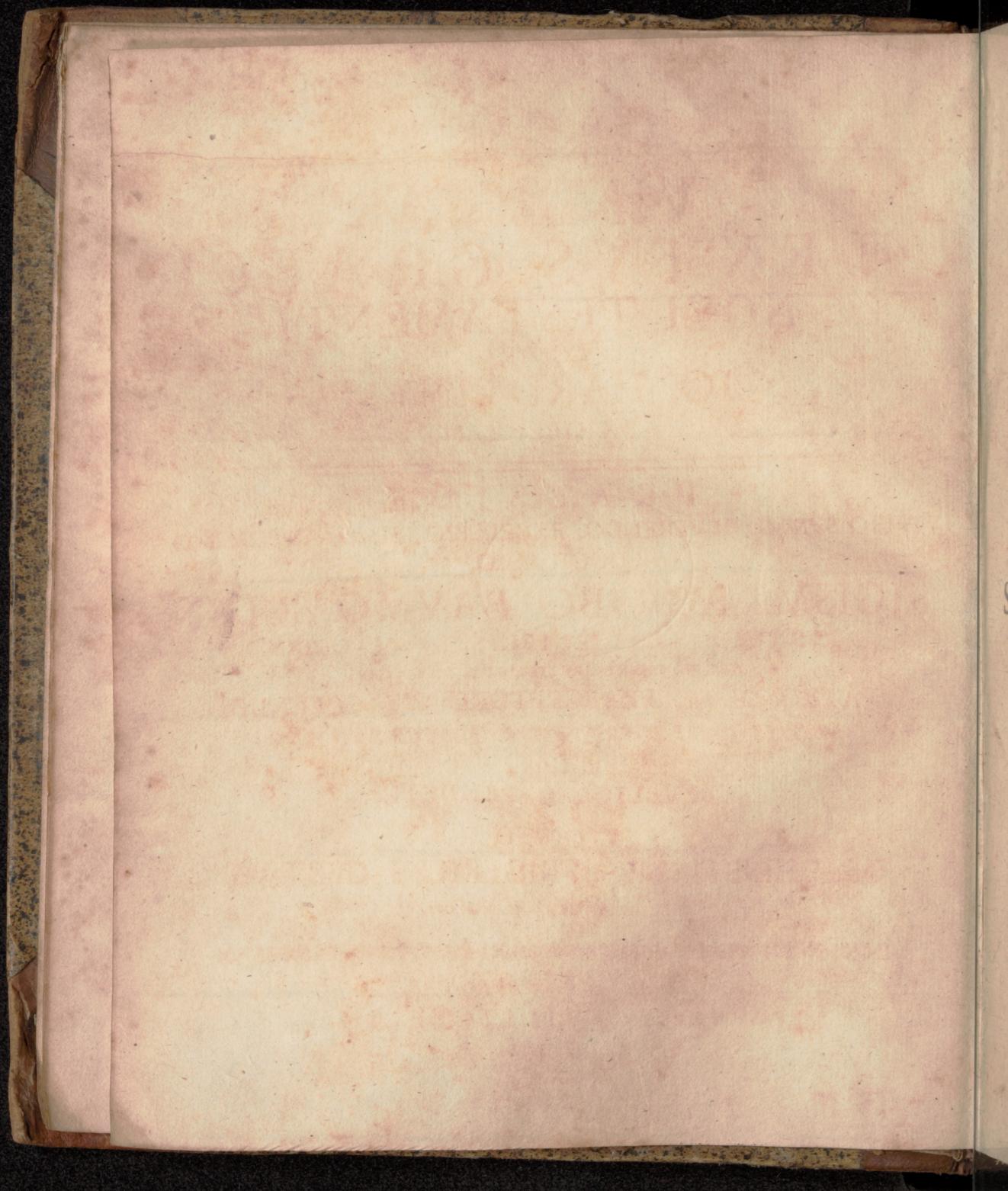
Universitäts
Bibliothek
Rostock

[http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn862182743/phys_0006](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743/phys_0006)

DFG

2.
23.
3.
5. 6.
4.
5. 1.
6. 20.
19.
7.
13.
8.
1731. 39.
132.38.
10.
333.
11.
34.
14.
35.
13.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
ORACVLO ZACHARIAE
MATTH. CAP. XXVII, ¶. 9, 10.
ALLEGATO.

QVAM
DEO IVVANTE
RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
IO.CAROLOLVDOVICO,
COMITE PALATINO RHENI, DVCE BAVARIAE, rel. rel.
PRAESIDE
IMMANVEL HOFFMANN,
LING. GRAECAE PROF. PVBL. ORDINARIO,—
ET DVC. SEMINARII THEOL. EPHORO,
PRO GRADV MAGISTERII
LEGITIME OBTINENDO,
D. SEPT. A. MDCCLIX.
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM AESTIVO
PVBLICE DEFENDET
CHRISTOPH. FRIDER. WINZENBVRGER, Kircho-Teccensis.
SERENISSIMI STIPENDIARIVS ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATVS.

TVBINGAE, LITTERIS ERHARDIANIS.

MATTHEW XXVII. 10.

OTAKOELLA

GRADING AND MARKING

WILLIAM BROWN - LONDON

PRAEFATIO.

ALLEGATA VETERIS TESTAMENTI IN NOVO
quasdam quasi fibulas esse, quibus Instrumenta utriusque
Testamenti coherent, eoque nomine pro istorum sinceritate
tamquam pro aris & focis dimicandum, ac, pro illâ qui militat,
pro veritate ipsius Religionis Christianæ militare, adcôque & be-
nè de ista mereri censendum esse, Sapientum nemo umquam dubita-
vit. Ipsi enim hostes Religionis Christianæ, qui vel aperto vel
tecto marte illam adorti sunt, non ignorarunt, arcem causæ se in-
vadere, oppugnando ista; Rectè igitur ejusmodi hominum malefe-
riatorum conatibus cordatores sua opponunt tentamina in concilian-
do V. ac N.T. Cumque & nos inde ab aliquo tempore Allegata
Evangelistarum in Scholis nostris privatis occupatos tenuerint,
non sanè diu deliberandum fuit, quænam disputandi materia in
gratiam Præstantissimi D.N. RESPONDENTIS, qui
publicum eruditionis suæ Specimen edere jam gestit, feligenda
esset? Sumere placuit, quod his ipsis diebus præ manibus erat, scil.
Allegatum Matth. XXVII. 9. 10. quo nescio an ullum aliud Eru-
ditorum industriam magis exercuerit, ita ut copiâ dicendorum magis
laboremus quam inopiâ. Dabimus Interpretum, mirè hâc in causâ
dissentientium, cogitata, sed singula cum epicrisi, in quâ ut Deus O.M.
à veritatis tramite nos non sinat aberrare, ardenter precamur.

A 2

TEXTVS

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3.
31.
32. 38.
33.
34.
35.

* * *

TEXTVS

MATTH. CAP. XXVII, 9, 10.

Tότε ἐπληρώθη τὸ ὥρθεν διὰ (Ιερεμία) τῆς Προφήτης, λέγουσας· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργυρῖα, τὴν τιμὴν τῆς τετραμηνῆς, ὃν ἤτι μίσαντο αὐτὸν οἱων Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ἵν τὸν αὐγὲν τῆς κεραμίας, καθὰ συντάξει μοι Κύριος.

S. I.

Duo sunt præcipue in hoc Allegato, quæ crucem figunt Interpretibus: I.) quod tamquam abs IEREMIA dictum citetur, nec tamen, ubi in Jeremiâ extet, commoda ostendi possit, adeoque in ZACHARIA potius, ubi Cap. XI, 12, 13, legimus, quæ verbis Matthæi gemella sunt, quærendum videatur. II.) quod nec hunc Zachariæ locum Textus Matthæi exactè satis referre deprehendatur, institutâ utriusque collatione. Habet ergo heic Crisis nostra, in quo se exerceat.

S. II.

Primum Dubium miram sententiarum varietatem peperit, quas passim quidem apud Auctores reperias, sed indigetas, ut adeò operæ pretium facturi simus, si in certum illas ordinem digeramus:

I.) *mam Classem Interpretum* constituunt illi, qui Locum Matthæi in mendo cubare afferunt, quod eorum aliqui tribuunt A) *ipſi Evangelistæ*, eique vel a) *inſcio*, quod nimirum per lapsum memorie Jeremiam pro Zachariâ posuerit, quæ ERASMI ROT. est sententia (a), nec non PHOTINIANORVM, sed præ ceteris omnibus minimè admittenda, a) quia Theopneſtia Scriptorum N. T. inimica est, & injuria in officium Spiritus S. mnemonevticum, b) si statuatur istud αὐθιγημα non à Spiritu S. sed à Scriptoribus eā in parte sibi relictis ortum, sequitur, S. Scripturam esse partim verbum DEI, partim verbum humanum, γ) si in uno alterove Scriptores SS. errasse admittitur, non possumus certi esse, quod non etiam in aliis labi potuerint ac lapsi sint, atque sic fides nostra in lubrico ponitur. δ) Recte VITRINGA (b) regerit: Evangelistam ipsum memorie lapsu humanitùs quid passum esse, nemo hic cum ratione statuet; Evangelista enim hic „non

„non in transcurso nominis alicujus Prophetæ facit mentionem,
 „sed ipsum Prophetæ locum & verba hic excerptit & recitat,
 „quod facere non potuit, nisi nomen Prophetæ ipsius, cuius
 „hæc sunt verba, ejusque Prophetæ argumentum & nexus illi
 „versata essent ob oculos; In argumento historicō, ubi similes
 „casus diversis acciderunt hominibus, vel morali, ubi senten-
 „tiæ ab aliis avulsa seorsim subsistunt, facilius evenire potest,
 „ut minus attentos memoria fallat, &c. b) *Conscio Evangelistæ*, *Sent. II.*
 & postquam vel ipse, vel monitus ab aliis animadvertisset, emen-
 dare tamen nolente, hoc erratum in ejus Evangelio mansisse,
 AVGUSTINVS (c) statuit, causam, cur emendare noluerit Mat-
 thæus, in eo quærens, quod existimaverit, recordationi suæ,
 quæ S. Spiritu regebatur, non frustra occurrisse aliud pro alio
 nomen Prophetæ, & Dominum ita scribi ab ipso voluisse. Sed
 durum est dicere, quod non tantum permittente, sed etiam vo-
 lente Spiritu S. aliquod historice falsum fuerit insertum; unde
 miror, GLASSIVM (d) & HVLSEMANNVM (e) inter sententias,
 quæ sine erroris periculo adoptari possint, etiam hanc referre,
 quod Evangelistæ divinâ Providentiâ unius Prophetæ nomen
 pro alio occurrerit, ad innendum, uno eodemque Spiritu Pro-
 phetas impulsos fuisse.

(a) in Annotationibus ad h. l. Tribuit quoque hanc sententiam CALO-
 VIVS in Bibl. Ill. ad h. l. PIGGIO & MELCH. CANO, Pontificis, &
 C. M. PFAFFIVS in Notis ad Matth. NORT. KNACHTBVLLO; Quo jure
 autem HIERONYMO etiam & CALVINO tribuatur, me quidem fugit,
 cum neutrius verba id præ se ferant; De Hieronymo vid. §. sq. & XII.
 Calvinus autem plus non dicit, quām quod Hieremie nomen errore positum
 sit pro Zachariā, addens, quomodo obrepserit, se nescire, nec anxie laborare.

(b) In Proleg. Comm. in Esai. p. 23. col. a.

(c) De Confusu Evangelistarum L. 3. C. 7.

(d) Philol. S. p. 221.

(e) In Tr. de V. & N. T. naturā C. 9. §. 4.

§. III.

Malunt itaque alii B) à Librariis seu descriptoribus mendi
 originem repetere; Hi verò rursum diversas ineunt vias: Sunt
 a) qui contendant, Librarios addendo peccasse, & quidem vel *Sent. III.*
 in ipso Textu, ubi indefinite à Matthæo scriptum fuerit: τὸ πνθὲν

A 3

δια

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3

31.

32.38.

33.3

34.2

35.

διὰ τὸ Προφῆτα, addendo nomen Jeremiac, vel saltem *in margine*,
 unde postea in Textum irrepererit. Occasionem huic additioni in
 Textu, aut, quod malim, glossæ marginali præbere poterat
Scriptum aliquod Jeremiac apocryphum, quale HIERONYMVS ad
 h. l. se legisse testatur, *Legi miper*, inquiens, *in quodam hebraico*
Volumine, quod Nazarenæ Sectæ mibi Hebræus obtulit, Hieremiac
Apocryphum, *in quo hæc: & acceperunt &c. ad verbum scripta*
reperi. Quemadmodum & ORIGENES ad h. l. vel Jeremiam
 pro Zachariâ positum esse, vel ab Evangelista secretam respici
 Hieremiac Scripturam existimat, ut adeò hunc quoque de *Apocry-*
phibis Jeremiac aliquid inaudivisse oporteat. Sed de his infra am-
 plius dicendi locus erit, ubi devenerimus ad sententiam eorum,
 qui non Librarium saltem, sed Matthæum ipsum ex Apocrypho
 Jeremiac hæc verba hausisse suspicantur. Quidquid sit de *Occa-*
sione additi à Librario nominis Jeremiac, a) magnâ sanè cum spe-
 cie asseritur, nomen Jeremiac apud Matthæum non adeò universaliter
Codicum ac *Versionum consensu* gaudere, ac vulgo prætenditur;
 AVGUSTINVS jam testatur l. c. nomen Jeremiac non fuisse *in*
omnibus Codicibus latinis adscriptum; quin & LYRANVS, LVC.
 BRUGENSIS ac TIRINVS suo adhuc tempore tales extitisse
 perhibent; Porrò, GLOSSA ORDINARIA, quidam *Codices*, ait,
 non habent, per Hieremiam, sed tantum, per Prophetam; ut
 adeo fraudi esse non debeat huic sententiæ, quod hodie non nisi
 unum Codicem Colbertinum 8. (qui tamen vetustissimas lectio-
 nes habere solet) (f) ut sibi faventem allegare queat. Omittit
 etiam nomen Prophetæ VERSIO SYRIACA (g), PERSICA (h),
 NEO-GRAECA, & CHALDAICVM EXEMPLAR apud BVKEN-
 TOPIVM de *Vulg.* L. 2. p. 267. Si denique Eruditorum con-
 sensum desideres, allegari possunt è Pontificiis, BARONIVS, IAN-
 SENIVS, MALDONATVS, SVAREZ, TIRINVS, & multi alii,
 è Reformatis CALVINVS, MUSCVLVS, BEZA, PISCATOR,
 SCALIGER, BYNAEVS, CLERICVS, DODDRIDGE (i), è No-
 stris, CENTVRIATORES MAGDEBURGICI, FRANZIVS, GES-
 NERVVS, BARTHIVS, CALIXTVS, HÜLSEMANNVS, SEB.
 NIEMANNVS, THEOPH. ALETHAEVS (Laur. Müllerus) & B.
 noster BENGELIVS, qui in App. Cr. p. 493. *glossam*, ait, plane
 re-

redolet Jeremiæ nomen, eamque vetustissimam, ex Apocryphis Jeremiæ in Matthæum illatam, ac idem in margine Textus hanc lectionem, quæ *leprosus* omittit, per signum β firmorem declarat lectione receptâ, licet non planè certam; Ceterum, quum β aliqui hujus sententiæ Patroni etiam provocant ad consuetudinem Matthæi, dicta prophetica citandi absque mentione certi alicuius Prophetæ, nolim id cum fiducia urgere, quoniam loca opponi possunt haud pauca, ubi v. g. Jesaias, Jeremias, Daniel, expressè nominantur; *Objectio* omnium speciosissima hæc est, quod Codices græci longe plurimi, imo tantum non omnes, nec non Latini, paucis illis, quorum AVGUSTINVS meminit, exceptis, Jeremiæ nomen exhibeant; Et maximum sanè hæc tentaverint haec tenus Eruditii, satius omnino est, unam vocalam pro supposititia habere, quæ Matthæi fidem in allegando suspectam reddere.

(f) Judice BENGELIO in App. Crit. p. 415.

(g) Conf. de hac Vers. BENGELIVS c. l. p. 410. init.

(h) Vid. ibid. sub fin.

(i) In Paraphr. N. T. à Ven. F. E. RAMBACHIO germ. versâ p. 472. n. 4.

§. IV.

Pergimus b) ad eos, qui *immutando* Librarios peccasse statuunt, pro Zachariâ, quem Matthæus habuerit, scribentes *Jeremiam*; EVSEBIUS jam ita suspicatus est, (k) & lectionem *Zachæus* primigeniam fuisse BRENTIUS (l) censet, nec non L. & A. OSIANDRI, & AEG. HVNNIVS; Ac sanè, si idoneis ex antiquitate testimoniis firmari posset hæc suspicio, absque hæsitatione amplectenda foret, cum verò præter *Arabicum* aliquod *exemplar* apud BVKENTOPIVM l. c. & unum Codicem Colbertinum rō *Zachæus* in nullo alio Codice aut versione legatur, neque etiam Patrum ullus hanc Prophetiam sub Zachariæ nomine allegaverit, præstat utique prior sententia, quæ Librarios addendo potius Jeremiæ nomen, quæ illud nomini Zachariæ substituendo, adeoque *immutando* peccasse statuit.

(k) Demonstr. Ev. L. X. C. s.

(l) Opp. T. V. f. 1504.

§. V.

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3.

31.

32.38.

33.37

34.2

35.

§. V.

Sent. V.

Sunt vero etiam c) qui eosdem *Scriptionis suæ compendius*, h.e. abbreviaturis, ansam corruptioni Textus dedisse autumant; Atque hue pertinent a) ii, qui statuunt, Librariorum aliquem vel in *Textu Matthæi*, vel in *margine* invenisse nomen abbreviatum $\gamma_{\rho\alpha}$, ac per incuriam pro eo legisse nomen contractum $\iota_{\omega\mu}$, vel etiam contractius, pro $\zeta\zeta$, $\iota\iota$, sive nomen $\iota_{\epsilon\rho\mu\iota\zeta}$ in Textum irreplisse, cumque uni alterive Codici jam inhæreret hoc σφάλμα γραφικόν, ita dein in alios istud propagatum fuisse, ut universis propemodum, indeque etiam versionibus, inolescet, ita HÆTIVS (m), quem secuti sunt CAMP. VITRINGA (n), & C. M. PFAFFIVS (o), qui tamen hanc sententiam in *Notis ad Matth.* rursus deseruit. Habent scil. Eruditi, quæ opponant: N) mos per compendia scribendi recentioris ætatis est, quam lectio illa, $\iota_{\epsilon\rho\mu\iota\zeta}$, quam antiquissimam esse, & Origenis ævo jam disputandi ansam dedisse, supra observavimus, nec à quoquam negatur. ɔ) nonnisi rarissimè in nominibus propriis, iisque longe frequentissimis, v.g. Θεος, Ἰησους, Χριστος, adhibita fuit à descriptoribus N. T. Scriptio compendiaria, secus autem in iis, quæ rariùs in N. T. occurront, qualia certè sunt Jeremiæ & Zachariæ nomina. ɔ) literarum γ & ι , vel ζ & ι , non tanta est affinitas, ut tam proclivis in iis permutandis lapsus sit; Alia v.g. ratio est literarum A, Δ & Λ, Θ & Ο, Π & Τ, Ε & Σ (p). Quum ɔ) aliqui etiam urgent *universalem Codicum consensum* in exhibendo Jeremiæ nomine, propter quem *universalis etiam Textus S. corruptio* admittenda foret, nimis illud liberaliter dictum esse, supra docuimus. β) aliâ adhuc ratione *scriptionem compendiariam* in subsidium hic vocarunt ii; qui, supposito temere, quod Matthæus ebraicè scripsit Evangelium suum, eundem hariolantur in *Textu posuisse* בְּ יַד הַנְּבִיא, per manum Prophetæ, pro quo Librarius oscitans postea legerit בְּ יַד הַנְּבִיא, per Jeremiām Prophetam, unde tandem enatum sit; quod hodiè legimus: διὰ Ιερεμία τῷ Προφέτῃ. Debemus hasce conjecturas ALEX. MORO (q), & STEPH. MONACHIO (r) (le Moyne). Sed jure desideratur in hac sententia, quod meritis nitatur suppositis, nondum probatis & numquam probandis. Quis enim haec tenus evicit,

Sent. VI.

compendiariam in subsidium hic vocarunt ii; qui, supposito temere, quod Matthæus ebraicè scripsit Evangelium suum, eundem hariolantur in *Textu posuisse* בְּ יַד הַנְּבִיא, per manum Prophetæ, pro quo Librarius oscitans postea legerit בְּ יַד הַנְּבִיא, per Jeremiām Prophetam, unde tandem enatum sit; quod hodiè legimus: διὰ Ιερεμία τῷ Προφέτῃ. Debemus hasce conjecturas ALEX. MORO (q), & STEPH. MONACHIO (r) (le Moyne). Sed jure desideratur in hac sententia, quod meritis nitatur suppositis, nondum probatis & numquam probandis. Quis enim haec tenus evicit,

evicit, Matthæum ebraicè scripsisse Evangelium suum (s)? & quis idoneis antiquitatis exemplis ostenderit umquam, solitos fuisse isto jam tempore Ebræos, ita decurtare nomina propria, ut duas tantum literas initiales, variis nominibus communes, ponerent?

(m) Dem. Ev. Prop. IX. Cap. CXXV. p. m. 983.

(n) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 23. f.

(o) In Diss. Crit. de Var. N. T. Lect. p. 149. f.

(p) Vid. CLERICI Ars Crit. P. III. S. I. C. VIII. & MELLII Nov. Test. ad h. l.

(q) In Causa DEI p. 106.

(r) In Diss. ad Jer. XXIII, 7. C. III. §. 14.

(s) Si vel maximè verum esset, quod Patrum haud pauci tradunt, de Evangelio Matthæi, ebraicè primitus scripto, citius tamen crederem, eundem & græcè illud, distante Spiritu S. scripsisse, (quemadmodum v. g. Jeremias eandem Prophetiam his scribere jussus fuit, C. 36, 28.) quam quod hodiè versionem tantum istius Evangelii habeamus, in quâ Interpres de suo saltem addiderit interpretationem nominis מִנְמָרָה Matth. I, 23. coll. XXVII, 46.

§. VI.

Discussimus hoc usque VI. Sententias, quæ I. mam Classem constituunt, & in quibus omnibus conceditur, mendum fuisse admissum vel ab Evangelista, vel à Librariis; Nunc progredimur ad II. dam Classem, quæ copiosius præ priori agmen ducit, & omne in hoc Textu Evangelistæ mendum, quod subesse aliis videtur, negat ac pernegat. Atque hic rursum mira se produnt sententiarum divertia; Quædam A) unum modò Prophetam à Matthæo respici volunt, & triplici ratione nodi hujus solutionem tentant: a) attendendo ad Modum citandi, quo Matthæus utitur; Observantes nimirùm, quod Matthæus non dicat, quod scriptum est, sed potius, quod dictum est per Jeremiam Prophetam, facillimam elabendi viam multi se reperisse existimant; Hinc enim a) quidam colligunt, Jeremiam ore primum hanc Prophetiam protulisse, non autem literis consignasse, Matthæum verò illam accepisse vel ex immediatâ inspiratione divinâ, vel

B

per

35.

34.

31.

32.

33.

34.

3.

29.

28.

27.

26.

23.

24.

per traditionem oralem, non scriptam, ad sua usque tempora conservatam, atque sic demum, divino nutu, Scripturæ commisso; ita CALOVIVS in Bibl. III. ad h. l. Matth. qui ἀγαπητὸν sibi laudat KESSLERVM in diss. inaug. de Dictis Scripturæ in N. T. allegatis; quo verò jure HIERONYMVM quoque & ORIGENEM in partes vocet, non perspicimus, cum ille disertis verbis afferat, è Zacharia sibi videri desumptum esse hoc testimonium, hic autem dubius hæreat inter duas has sententias, vel Jeremiam ex errore pro Zachariâ positum esse, vel ab Evangelista secretam respici Jeremie Scripturam; GERH. IO. VOS SIVM itidem alii iis potius accensent, qui in solvendo hoc nodo ad διανυμιαν Zachariæ configiunt (*t*); E nostris suam fecit hanc sententiam B. IO. AD. OSIANDER, in diss. ad h. l. A. 1742. habita? Rationes allegari video sequentes: 1) quia verba Matthæi aperte non scriptiōnem innuant, sed dictionem tantum; &, quamvis similes phrasēs interdum etiam occurant, cum Scriptura allegatur, hic tamen τὸ πηθὲν strictè adhibitum esse videatur, quoniam tale proferatur vaticinium, quod in omni V. T. nusquam reperiatur; Sic CALOVIVS ratiocinatur c. l. 2) quia modus hic loquendi aliàs quoque familiaris sit Matthæo, ut scil. per τὸ πηθὲν intelligat dictum Scripto contradistinctum, e. g. Matth. II, 23. V, 21, 43. 3) quia alibi quoque in N. T. non infrequentes sint ejusmodi allegationes ex traditione oralí profectæ, quorsum IOTIVS (*u*) refert i Cor. II, 9. Eph. V, 14. Judæ v. 14, 15. quia generatim dubitari nequeat, Prophetas plura dixisse, quam scripsisse, per traditionem oralem demum ad posterorum memoriam propaganda. 4) quia nec ipsius Christi Dicta & Facta omnia scripto tradita sint, Joh. XX, 30. XXI, 25. unde dictum Ejus ἀγαπητὸν allegetur Act. XX, 35. & factum ἀγαπητὸν i. Cor. XV, 6. 5) quia per hanc interpretationem retineatur nomen Jeremiae, omnium propè Codicum, Versionum ac Patrum consensu gaudens, & felicissimè simul evitentur difficultates istæ, quæ conciliationem Matthæi cum Zacharia premant.

(*t*) Vid. IO. REINH. BVSI Harm. Ev. T. III. p. 1069.

(*u*) In notis ad hunc Matth. loc.

§. VII.

§. VII.

Ast habent alii, quæ contra hæc argumenta excipient: ad **N**) Responderi potest, dici non probari, quod τὸ πνεῦμα h. l. non ut aliis in locis tam latè accipiendum sit, ut scriptionem quoque involvatur, sed strictè pro dicto non - scripto; Saltem ratio allata, quod scil. vaticinium à Matthæo allegatum suspicere in V. T. legatur, petit, quod est in principio: Legunt sane id alii Zach. XI, 12, 13. Ad **z**) **R**) negando, quod tam familiare sit Matthæo, per πνεῦμα intelligere dictum non - scriptum; Certe biga locorum id non evincit (*x*); Eorum vero, quæ adducuntur, planè dispar est ratio, ita ut ab ipsis haud concludere liceat ad nostrum. Matth. II, 23. tale allegatur oraculum, quod κατὰ πνεῦμα manifestè nullibi in V. T. occurrit, in nostro autem loco ejusmodi dictum, quod Zach. XI. scriptum reperiri, nemo negat, nisi cui Jeremias nomen, in fronte Allegati obvium, ita præstrinxit oculos, ut, quod alii vident, videre nequeat. In altero loco Matth. V. τὸ ἐπίθημα planè non oracula divina in se spectata innuit, sed traditiones judaicas, illorum sensum imminuentes atque obscurantes, quibus deinceps Christus suam opponit interpretationem. Ad **z**) **R**) ***)** negando assertum quoad loca 1. Cor. II, 9. & Eph. V, 14. quæ GROTIUS absque ulla necessitate è turbido Traditionis oralis fonte derivat, cum in Esaiā reperiantur. ****) Concedendo** illud tantisper quoad locum Judæ, sed negando consequentiam; Magna sane differentia intercedit inter *Enochi* vaticinium ab Apostolo Juda, & *Jeremias*, à Matthæo citatum: illud frustra queritur in universo V. T. loc, si Jeremias querentem frustretur, in alio Libro V. T. canonico, scil. Zachariā, reperiri potest, adeòque hic non æquè, ac ibi, necessitas nos compellit, ut ad asylum Traditionis non - scriptæ configiamus. Ad **z**) **R**. concedi posse, quod Prophetæ plura dixerint, quam scripserint, sed justissimum quoque Postulatum esse, ut Interpretes ad dictum non - scriptum priùs se non recipient, quam evictum sit, in toto V. T. nil hujusmodi scriptum exstare. Ad **n**) eadem recurrit responsio. Ad **z**) regeri potest, ***)** nimis exaggerari commoda hujus sententiae, incommoda vero nimis extenuari; **f**) commodum est in illa, quod retineat nomen *Jeremias*,

miæ , tot testium suffragio munitum , sed *exaggeratur illud* , quando unicus modò Codex , Colb. g. dissentire dicitur , cum plures in contrarium testes suppetant , uti suprà docuimus è **ZENGELII** Apparatu critico . ††) *incommodum* , quod eandem premit , præcipuè hoc est , quod locum Zach. XI. cuius cum nostro convenientia magna certè , si non omnimoda , est , planè dissimulat , ac si nihil horum , quæ Matthæus adducit , ullibi in V. T. scriptum reperiatur ; Hoc *incommodum* verò extenuatur , dum potius inter prærogativas ejus refertur , quod abstrahat à Zacharia . (y) **) Contrà nimis *exaggeratur incommoda* alterius sententiaz , quæ Matthæum , nomine Jeremiæ omisso , Zachariam respicere statuit , ejusdem verò *commoda* nimis *extenuantur* . †) *incommodum* est in ea , quod Matthæi locus à Zachariano nonnihil discrepat , ac propterea conciliatio opus est , sed nimis *exaggeratur illud* , ac si tam difficilis esset conciliatio ; Contrarium infra demonstrabitur . Certè , si Zacharias ideo hic deserendus est , quia verba illius non sine labore cum Matthæi verbis conciliari possunt , quam plurima N. T. Allegata ex eadem causa è Traditione potius , quam è V. T. derivanda erunt . ††) Commendabile est in eadem , quod nil intentatum relinquit , ut Prophetiam à Matthæo citatam in V. T. inveniat , id verò susque deque habetur , dum ex altera parte , nullâ urgente necessitate , ad Traditionem recurritur .

(x) Et eò minus quidem , quo plura in contrarium produci possunt loca , ubi ipse etiam Matthæus τὸ ἐγέρευ usurpat de vaticiniis Scriptis , e. g. Matth. I, 22. II, 17. III, 3. IV, 14. VIII, 17. XII, 17. XIII, 35. XXI, 4.

(y) Vid. cit. diss. Osianrina p. 23.

§. VIII.

Sent. VIII.

Sunt proinde β) etiam inter eos , qui oraculum citatum à Jeremia oretenus saltem prolatum esse statuunt , haud pauci , qui Zachariam tamen *exclusum* nolunt ; Existimant nimis , Jeremiam hoc vaticinium primitus quidem dixisse saltem , non scripsisse , Zachariam verò , per Traditionem illud ac-

acceptum, in literas retulisse, quod deinde Matthæus ita allegaverit, ut primum potius Autorem ejus nominaret, quam Scriptorem. Quomodo autem Zacharias à Jeremia istud acceperit, dissentient; N) In mentem aliquibus venit, Zachariam vixisse in disciplina Jeremiæ, atque sic ex ore ejus hauisse hoc vaticinium, posteà verò, cum ipse prophetaret, Prophetiæ suæ inseruisse: ita RAVANELLVs in Biblioth. sub voce: *Jeremias*. Cum autem nullâ idoneâ ratione probari queat, Zachariam umquam Jeremiæ discipulum fuisse, speciosius alii d) ita rationes suas instituant, ut dicant, quemadmodum generatim in Scriptis Prophetarum V. T. observetur, *Veterum Prophetarum* verbis uti solitos esse *Prophetas posteriores*, ita speciatim Zachariam imitari solere locutiones Jeremiæ, ceu doceat collatio Zach. I, 4. cum Jer. VIII, 11. XXXV, 15. Zach. I, 6. cum Thren. Jer. II, 17. Zach. III, 8. cum Jerem. XXIII, 5. unde & Judæis in proverbio fuerit, *Spiritum Jeremiæ* fuisse in *Zacharia*; Haud itaque mirum esse, si & hoc oraculum de XXX. Siclis, ore primum ab Jeremia editum, hominumque memoriam conservatum, Zacharias repetierit, atque Scripto ad posteritatem propagaverit. Ita GROTIUS in Annott. ad Matth. cui adstipulatur HAMMONDV斯 ad h. l. & è Nostris SAL. DEYLINGIVS (z), 10. REINH. RVSIVS (aa), nec alienus est I. C. WOLFIVS. Nos ad hæc sequentia monemus, *) Quæ primo loco posuit GROTIUS, admitti posse, si hæc ipsi mens sit, quod idem omnis Scripturæ S. Autor, Spiritus S. similia quandoque diversis Prophetis inspiraverit, & per unum dicta, per alterum repetierit, eo fine, ut alter alteri modo testimonium præberet, & Scripturæ S. harmonia s. concentus eò magis elucesceret; Si autem id velit, quod unus alterum exscriperit, & merè humano more imitatus sit, cogitata ejus meritò repudiamus. **) Aliena planè sunt, quæ de Zacharia, Jeremiæ imitatore, dicit, cum loca adducta omnia, si multum largiamur, hoc saltem probent, quod ille sèpius Jeremiæ locutiones, in Scriptis ejus occurrentes, suas fecerit, non verò, quod etiam dicta ejusdem ἄγραφα & ἀνιδοτα prophetiæ suæ inseruerit. ***) fate-

mur, superare nostram fidem, quod Matthæus, è scripta licet Prophetiâ verba quædam adducens, alium tamen eorum Autorem, de quo nonnisi ex Traditione quâdam constabat, allegaverit. Major absque dubio inerat vis convincendi priori allegandi modo, quâm posteriori, *istum igitur factum fuisse Evangelistam, quis dubitet?* ****) Zachariæ librum Visiones ac Prophetias, non ab altero auditas, sed ipsim oblatas ac inspiratas, complecti, non modo testatur introitus libri: *factum est verbum Jehovæ ad Zachariam, C. I. 1.* sed etiam in ipso oraculo nostro C. XI. formula ista: *Et dixit Jehova ad me, quæ mox v. 15. recurrit.*

(z) Observ. SS. P. I. p. 191. §. XII.

(aa) Harm. Ev. T. III. p. 1071.

(bb) In Cur. ad h. I. p. 395.

§. IX.

At perendum jam est b) ad eos, qui difficultati, quâ laboret hoc Allegatum, remedium quærunt in *Citati Nomine*, hucque pertinent

Sent. IX.

a) ii, qui homonymiam statuunt in appellatione Jeremiæ, ita ut per eum non intelligatur secundus inter IV. Prophetas majores, filius Chilkiæ, qui Josiæ tempore prophetare cœpit, Jer. I, 1. 2. sed undecimus inter Prophetas minores, filius Berecchiaæ, qui Et' Zacharias Et' Jeremias dictus, adeoque binominis fuerit, ac post captivitatem Babyloniam prophetaverit; Hanc solutionem ceteris præfert THEOD. THVMMIVS (cc), TARNOVIVS (dd), BALDVINVS (ee), AFFELMANNVS (ff), SEB. SCHMIDIVS (gg), GERH. IO. VOSSIUS (hh), FR. IVNIVS (ii), FRANC. GOMARVS (kk). Rationes pro hac sententiâ huc fere redeunt: N) quia uni personæ haud raro in S. Scriptura tam V. quam N. T. duvel plura imposita leguntur nomina; Exempla dabit GLASSIUS (ll). b) Licet Zachariæ alterum nomen, nempe Jeremiæ, in V. T. nullibi ipsi tribuatur, inde tamen non sequitur, eo caruisse, aut vulgo etiam id non fuisse traditione notum, & a Spiritu S. h. l. libero delectu nominis positum; neque 1) homonymia, quasi

quasi erroris periculum esset, hic objici potest, quia verba, Jeremiæ hic attributa, cum non sint ex altero Jeremiâ, sed ex Zachariâ desumta, eundem satis indicant, & ab altero Jeremiâ; Propheta majore, citra erroris periculum distinguunt. 1) In ipso N. T. imò Matthæo, habetur exemplum rei, quando Matth. XXIII, 35. Christus Zachariæ occisi patrem vocat *Barachiam*, qui tamen 2. Chron. XXIV, 21. appellatur *Fojada*; Sed regeri potest ad N) concedendo assertum, sed negando ejus consequentiam: non sequitur, hic vel ille in Scriptura duobus pluribusve nominibus insignitur, E. nil obstat, quo minus & Zachariam dicamus binominem fuisse; multo minus hæc valet consequentia: Scriptura S. unam eandemque historiam de uno eodemque subiecto sub diversis nominibus narrat, E. & Matthæus, oraculum, quod in Canone V. T. sub nomine Zachariæ occurrit, allegare potuit sub nomine Jeremiæ, quia forte is duo hæc nomina gessit: nullo prorsus modo probabile est, Evangelistam nomen Prophetæ notius & Canonicum permutare voluisse cum nomine ejus minus noto, quodque Prophetiæ illius non præfixum est. Valet hoc posterius etiam contra 2) arg. Sit ita, Zacharias dictus quoque fuerit Jeremias, largiamur insuper, vulgo id traditione notum fuisse: an vero credibile est, Matthæum, e Scriptura V. T. argumentantem, nomen, quod V. T. ignorat, ac sola traditione ntitur, positurum fuisse præ nomine, quod citata Prophetia præ se fert in V. T? ad 1) r. Homonymiæ periculum præter rem extenuari, ipsa hæc controversia testis est, cum Jeremiæ nomen multos eò adegerit, ut, contra manifestam literæ evidentiam, allegatum vaticinium in Zacharia reperiri inficias iverint. Quum denique 1) urgetur locus Matth. XXIII, 35. qui cum altero illo 2. Chron. XXIV, 21. nonnisi admissâ homonymiâ conciliari queat, recte in contrarium urgetur diversitas illius loci a nostro, quæ non permittit, ut ab uno ad alterum concludatur: *) in narratione historicâ, quæ habetur Matth. c. l. difficultatem ex homonymia ortam absorbet quasi exacta omnium circumstantiarum harmonia; heic vero multis illa occasionem præbuit, in Jeremia quærendi hoc vaticinum, ubi diversis in locis similia quædam reperiuntur. **) Matth. XXIII.

de

de nulla impletione alicujus Prophetiz sermo est, quemadmodum hic, ubi Matthæus totus in eo est, ut ex impletis in IESV NAZARENO vaticiniis summum hunc fidei articulum, quod Ipse sit verus Messias, demonstret, unde & citationi hanc formulam præmittit: *tunc impletum est dictum per Prophetam.*
 ***^o) Zachariæ illius 2. Chron. XXIV. patrem πολυάρνεμον fuisse, LIGHTFOOTVS (mm) deprehendisse sibi visus est partim in Chaldaeo Paraphrastâ, qui ad Thren. II, 20. filium Iddo eundem appellebat, partim Esaj. VIII, 2. ubi hic ipse Zacharias filius Berechiah audiat, & si recte vidit, (nn) omnino manifesta est differentia inter locum Matth. XXIII. & Matth. XXVII. Quoad illum non deessent hoc modo vestigia, que Jojadam in L. Chron. arguerent πολυάρνεμον fuisse, ast quoad hunc nullum in omni Antiquitate indicium deprehenditur, quod Zacharias Prophetæ διάνεμος fuerit, ut adeo prætensa ista homonymia non possit non hac in causa pro mero effugio haberi.

(cc) Disquis. de Verbo Dei, Theor. I. p. 107.

(dd) In Zach. XI.

(ee) In Comm. ad Zach.

(ff) In Syntagm. P. II. p. 201.

(gg) In diff. de Venditione Christi.

(hh) In Harm. Ev. L. II. C. III.

(ii) In Parallelis SS,

(kk) Opp. Theol. P. I. fol. 143.

(ll) Philol. S. L. IV. Tr. 3. obs. 12. p. 1318. ff.

(mm) In Hor. Ebr. ad Matth. XXIII, 35.

(nn) VITRINGAE certe non probatur expositio Lightfootiana loci Es. VIII. 2. vid. Comm. in Es. P. I. p. m. 205. col. a.

§. X.

Sent. X. Aliam proinde β) viam inivit laudatus modò LIGHTFOOTVS (oo), existimans, Jeremiam in hoc Matth. loco stare non pro se, sed pro toto Prophetarum choro, ideo quod primum is locum occupaverit olim in ordine Prophetarum, indeque nominetur

netur pro altera V. T. parte tota, ita, ut verba abs Matthæo allegata *proxime* quidem ac *proprie* Zachariæ sint, unius ex ordine נָבִיאֵם, sed tamen & sub *Jeremiac* nomine citari potuerint, qui apud veteres Judæos primum in Volumine Prophetarum locum tenuerit. Mirum est, quam certatim hanc *Viri* sententiam amplexi sint Eruditæ, e quibus nominasse jam sufficiat SAVBERTVM (pp), SVRENHVSIVM (qq), OPITIVM (rr), MICHAELM (ss), WOLFBVRGIVM (tt), CARPZOVIUM (uu), WOLFIVM (xx). Rationes sunt sequentes: 1) quia negari nequit, Judæos quondam hoc ordine Prophetas disposuisse, ut Jeremias primum locum obtineret; ita sine legitur in *Codice Talmud. Bava Batra*: „Ordo Prophetarum hic est: Liber Josuæ, Judicum, Samuelis, Regum, *Jeremiac*, Ezechieli, Esaiæ, & duodecim., cujus ordinis ratio paullo post hæc redditur: „Cum tempore præcesserit Esaias Jeremiam atque Ezechiem, præponendus quidem de jure esset Esaias, sed cum Liber Regum terminetur in Excidio Urbis & Templi, ac Jeremias totus agat de Excidio, cumque initium Ezechieli iridem sit de Excidio, & desinat in consolatione, totus vero Esaias in consolando versetur, coniunxerunt Rabbini nostri *desolationem* cum *desolatione*, h.e. libros de Excidio agentes, nempe Librum Regum, ac *Jeremiac*, & Ezechieli initium, similiterque *consolationem* cum *consolatione*, h.e. libros de consolatione agentes, Ezechiem sc. quoad finem, & Esaiam (yy).“ Accedit, e Judæis quoque eundem cum Thalmudistis ordinem servare MAIMONIDEM, in *Hilcot Thephillim* C. 7. §. 15. & alibi. Fidem etiam rei faciunt Codices nonnulli Manuscripti, hodienum superstites, in quibus pariter Jeremias primum incedit, v. g. *Masora manuscripta* Bibliothecæ Palatinæ, teste BVXTORFIO (zz), porro, duo Codices Erfurtenses, & unus Regius Berolinensis, quos a se inspectos laudat OPITIVS L.C. 2) dum argumentum invenisse sibi videtur LIGHTFOOTVS Matth. XVI, 14. ubi præ omnibus aliis Prophetis nominetur *Jeremias*, hanc ipsam ob causam, quia primas tenuerit in Syntagmate Prophetarum. 3) tum illi suppeditat locus Luc. XXIV, 44. ubi *Psalmos* nominari putat pro *integro Hagiographorum libro*, ex ea-

C

dem

dem ratione, quia scil. inter *Ketubhim* primum locum obtineat
rit Liber Psalmorum.

- (oo) In Hor. Ebr. ad Matth. XXVII. 9. p. m. 488.
- (pp) In Palæstra Theol. Philol. p. 366.
- (qq) In βιβλιον καταλλ. p. 281. f.
- (rr) In pec. diff. de Jeremias inter maiores Prophetas primo.
- (ss) In diff. de Codicibus Bibliorum MSætis.
- (tt) In Observ. SS. ad N. T. p. 511.
- (uu) In Crit. S. p. 137, 856. & in Introd. ad LL. V. T. P. III. C. III.
S. I. p. 127.
- (xx) In Curis p. 395.
- (yy) Vid. LIGHTFOOT. loc. supra cit.
- (zz) In Comm. Masor. C. XI. p. 26.

§. XI.

Enimvero rationes has non esse omni exceptione maiores, facile ostendi potest. §) ad palmarium LIGHTFOOTI argumentum Cel. VITRINGA, DEYLINGIUS, RVSIVS (aaa), aliique, seqq. regerunt: *) Quidquid sit de Traditione ista Thalmudica, & causis ejusdem (in quas diligenter inquirit VITRINGA c. I. p. 20. f.) ordo sane ille Prophetarum, qui Jeremiam primum facit, nec antiquissimus fuit, nec constans & perpetuus; Semper hac in re dissidium fuit inter Codices Masorethicos & Thalmudicos; Versio LXX. vir. Esaiæ primas defert inter Prophetas, & sic omnes LL. Sacrorum Catalogi inde a primordiis Ecclesiæ Christianæ, v. g. MELITONIS Sardensis & ORIGENIS (bbb). Ordinem vero Thalmudicum, ELIA LEVITA teste (ccc), Doctores quidem judaici in Germania & Gallia suum fecere, sed Hispani Masorethas secuti sunt, Prophetas secundum ordinem temporis locantes, adeoque Esaiam primo loco ponentes; Quin ipse etiam KIMCHI & ABARBANEL ordinem istum Thalmudicum vehementer impugnant (ddd). Gratis ergo supponit LIGHTFOOTVS, ordinem Thalmudicum Christi jam ætate ab universa Ecclesia Judaica receptum fuisse. **) vel maxime

maxime fallit consequentia LIGHTFOOTI, quum ex eo, quod Jeremias *primus* fuerit in ordine Prophetarum, adeoque reliquos omnes complecti visus sit, colligit, nomen ejus supponi potuisse alterius cujusdam nomini; Largiamur, Evangelistam, implementum alicujus facti vel eventus, de quo omnes vel plerique Prophetæ vaticinati essent, demonstraturum, omnium loco allegare potuisse Prophetæ illius nomen, qui in Librorum illius generis frontispicio comparebat, num inde sequitur: E. & Matthæus, in speciali argumento versatus, de quo *unus* tantum Prophetarum, Zacharias, scriptum aliquod reliquit, ceteri verbum nullum meminerunt, neglecto hujus Prophetæ nomine, appellare potuit Jeremiam, hoc solum argumento, quod hic primo in classe Prophetarum loco positus est? Non putem. Quis enim †) ferat hodie v. g. e Libro Exodi vel Deuteronomij, vel ex Libris Samuelis aut Regum aliquid allegantem, sub formula: Scriptum est in Genesi, scriptum est in Josua, eapropter tantum, quia primus est ille librorum legalium, hic Prophetarum historicorum? ‡) Prophetarum majorum libri separatis constiterunt voluminibus (eee), nec potuit eorum qualiscumque conjunctio, si in unum compingerentur, argumento esse, ut alterius nomen pro altero usurparetur; Imò, cum Hoseas principem inter XII. Prophetas, in unum volumen digestos, locum obtinuerit, ferendus tamen non esset, qui, in citando qualicumque Propheta illius ordinis alio, Hoseæ nomen appellaret loco Joëlis, Amosi, Malachiæ &c. quantominus *Jeremie*, inter quem & Zachariam major est disjunctio? ††) Quis, re diligenter animadversa, seriò sibi persuadeat, Evangelistam, Prophetæ nomen expressurum, cum eadem operâ Zachariam scribere vel dictare posset, cuius nim. verba allegabat, nomen *Jeremie*, absque ulla ratione, nulla urgente necessitate, absque suo & aliorum Scriptorum exemplo, illi voluisse substituere? Certe non est illud e Scriptorum SS. more, nec prudenter hominum, ut citra necessitatem paradoxi sint. †††) Alienissimum hoc esse a consuetudine Scriptorum N. T. ex eo patet, quod ex Prophetis aliquid citaturi semper vel Prophetas in genere,

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3
31.
32.38.
33.37.
34.
35.

nere, vel eum præcise Prophetam nominant, cuius est dictum illud, v. g. Esaiam, Matth. III, 3. Jeremiam, Matth. II, 17. Danielem, Matth. XXIV, 15. 1) Quod locum attinet, quem ex Matth. XVI, 14. in partes vocat LIGHTFOOTVS, is plane non probat, quod probandum erat, neque enim Jeremias hic præ aliis Prophetis appellatur, quia *primus* erat in volumine Prophetarum, sed alias plane subfuisse causas, cur Judæi Christum pro Jeremia haberent, VITRINGA docet c. l. p. 22. &, si Jeremias loco omnium Prophetarum hic poneretur, non addidissent discipuli: οὐτας τὰν Προφητῶν. 2) Locus Luc. XXIV, 44. itidem non favet LIGHTFOOTO; Recte enim *) observat VITRINGA, eosdem illos Doctores Talmudicos, qui ex antiqua traditione Jeremiam inter Prophetas primum faciant, in eodem Codice Bava Bathra, *Psalmis* non dare primum in Hagiographis locum, quod heic supponit LIGHTFOOTVS, sed secundum, præmittentes librum Ruth. **) Supponitur etiam, non probatur, Psalmos h. l. ponit pro toto Hagiographorum volumine, cum potius ideo solus ex isto Psalmorum liber allegetur, quia plerique alia Hagiographa sunt moralis & historici argumenti, is vero plurima & luculentissima de Christi Passione, Morte ac Resurrectione vaticinia continet. Atque sic constare jam putem, in LIGHTFOOTI cogitatis jure desiderari soliditatem. Addere jam eidem classi, quæ in Cittati nomine quærunt, quod ad solutionem nodi faciat, possemus γ) eos, quorum F. R. IV. NIVS in Parall. SS. ad b. l. meminit, quod nim. existimaverint, Evangelistam, citando Jeremiam, respexisse ad illam Judæorum opinionem, quod vel ipse Jeremias ex Ægypto tandem ad populum reducem venerit, assumto Zachariæ nomine, vel per μετεμψύχωσιν in Zacharium transmigrayerit, quò pertineat, quod 2. Macc. XV, 13. seq. & Matth. XVI, 14. legitur. Sed hæc recensuisse est refutasse.

Sent. XI.

(aaa) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 22. f. conf. DEYLINGIVS Obs. SS. P. I. p. 190. f. §. IX. X. EVSIVS H. E. T. III. p. 1070.

(bbb) Apud EVSEBIVM, H. E. L. IV. C. 26. L. VI. C. 25.

(ccc)

(ccc) In Præf. III. Libri Masoreth hammasoreth, f. 19.

(ddd) Vid. CARPZOV. l. c. p. 127. & FRISCHMVTH in diff. ad vaticinum Zach. XI.

(eee) Ceu inter alia patet ex Luc. IV, 17. ubi Christo in Synagoga Prophetæ Esiae Volumen traditum fuisse dicitur, non Codex Prophetarum, vel biblicus integer, vid. CARPZOV. Introd. P. III. p. 90.

§. XII.

Pedem itaque proferimus c) ad istam Interpretum IIdeæ Classis Partem, quæ citatum Textum in solo Jeremia vel extitisse vel hodie num extare contendit. Quidam a) extitisse illum aliquando perhibent N) in libro quodam Jeremiæ nunc deperdito, unde Matthæus istum hic citaverit; Hunc vero librum deperditum rursus quidam *) pro divino & canonico habent, id enim omnes statuant necesse est, qui librum hunc deperditum cum aliis similibus pro argumento allegant contra integratatem S Scripturæ (fff); sed hanc sententiam pridem ex Ecclesia proscripsit pietas, ac reverentia Verbo DEI debita; alii itaque intelligunt **) divinum quidem, sed non canonicum (ggg), quæ quidem assertio priori longe est tolerabilior, sed tamen & ipsa merâ fictione nititur; Rursum alii ***) librum apocryphum, licet difficile dictu sit, quid per apocryphum singuli intellexerint, an librum vere ab Jeremia scriptum, quamquam nec θεοπνευσον, nec canonicum, an plane supposititium? Ex Apocrypho certe Matthæum hæc verba sumsisse opinati sunt ISIDORVS CLARIUS (bbb), NIC. ZEGERVS (iii), quibus WOLFIUS in Curis ad b. l. adjungit COLOMESIVM & FRANC. TVRRIANVM, huncque ad ἀναγε-ραφas Jeremiæ, de quibus 2. Macc. II, 13. sermo sit, provocare ait (kkk); Reliqui omnes ORIGENIS & HIERONYMI autoritate se tuentes, quorum ille vel Jeremiam pro Zacharia ex errore positum esse, vel ab Evangelista secretam Jeremiæ Scripturam, h. e. apocryphum Jeremiæ, respici censet, hic vero tale apocryphum se vidisse, atque citata abs Matthæo verba in eo reperiisse testatur. Huic sententiæ a Viris Doctissimis se-

C 3

quentia

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3

31.

32.38.

33.37

34.5

35.

quentia opponi video: †) Suspicio videtur suspicione depelli posse; HUETIVS certe (III), Apocryphum, ait, Jeremiæ, Hieronymo communicatum, haud scio, an post Matthæum fuerit suppositum, & ad fidem ipsi faciendam confictum, ac Ebræis deinde obtrusum? quam vero suspicionem nostram haud facimus. Melius se habet ‡‡) altera Huetii responsio, quod Hieronymus ipse, non obstante ἀντοψίᾳ, huic apocrypho non multum se tribuere profiteatur, dum afferat, dictum hoc sibi magis e Zacharia videri desumptum esse. ‡‡‡) Origenes ne habuit quidem, quod alleget, apocryphum, sed nudam de secreta aliqua Jeremiæ Scriptura conjecturam profert, fluctuans ceterum inter hanc & aliam quandam. ‡‡‡‡) Vel maxime obstat huic sententia, quod non credibile est, Scriptorem ὁρθευσον allegare voluisse librum apocryphum, præsertim in demonstranda veritate hac palmaria, quod Jesus Naz. sit prædictus ille a Prophetis Messias; Secus enim se res habet, 1) ubi Paulus, in doctrina morum versans, ad quædam Gentilium dicta provocat, & καὶ ἀρθρωτὸν saltem ista allegat; Quis in hoc casu umquam ab eo-hanc præfationem audivit: tunc impletum est, quod ab hoc illove Scriptorum vestrorum dictum est? 2) in nudis historiis recensendis Scriptores N. T. alieibi quidem accidentaria quædam, in LL. Canonicis haud existantia, addere videmus, vel ex traditione, vel ex LL. apocryphis, vel ex immediata inspiratione divina, sed in probando fidei articulo ad incertas atque ab Ecclesia non receptas Scripturas provocare; ipsis plane insolitum est.

(fff) Vid. SALMERON, Opp. T. X. tr. 25. & CORN. A LAFIRE ad Jer. XXXII, 14.

(ggg) Vid. Ill. C. M. PFAFFIVS in Notis ad Matth. p. 201. in fine, qui tamen & Zachariam non exclusum vult, ibid. p. 202.

(bbb) In Crit. Angl. T. VI. p. 824.

(iii) Ibid. p. 825.

(kkk) Cit. loco in Græco LL. Maccabaicorum Textu Edit. Breiting. lego quidem de ἀναγνωρίσι τὴν τὸν Νεεύτιον, nil vero de ἀναγνωρίσι Jere-

Jeremiæ; forsitan E. respicitur vers. 1. ejusdem Cap. Εὐριποντας δὲ ἐν τοῖς ἀπογραφαῖς Τερεμίας ὁ προφήτης, ὅτι ἐκέλευσε καὶ τ. λ. hæc vero non de σιναγοραῖς Jeremiæ ipsius, sed talibus, in quibus de Jeremia narratur, accipienda esse, recte WOLFIUS monet c. 1. nec non I. A. FABRICIUS in Cod. Pseudepigr. V. T. p. 1105.

(III) Demonstr. Evang. p. m. 983.

§. XIII.

Quodsi autem, per haec tenus disputata, dictum a Matth. citatum non e Libro quodam Jeremiæ deperdito haustum fuit, forte 3) exstiterit illud olim in Libro ejus *bodiennum superfite*, sed ita, ut vel *expunctum* postea fuerit Judæorum malitiæ, vel eorundem fraude e Libro Jeremiæ in Prophetiam Zachariæ *translocatum*. *) Prior conjectura de sacrilega Judæorum manu, Libro Jeremiæ vim inferente, EVSEBIO jam in mentem venit, inter duas suspiciones etiam hanc proferenti, verba hæc forsitan (cum tamquam Jeremiæ citentur, nec tamen in Jeremiæ Prophetia legantur) περιηγηθαι εξ αὐτῆς κατα τινες παδισσεγγιας, per quandam malitiam ex illâ sublatam esse (mm); Enimvero †) non est verosimile, Judæos, odio Jesu Nazareni flagrantes, hunc locum erasisse, plura vero alia, eaque illustriora, & quæ principalioribus adhuc dogmatibus firmandis inseruiunt, intacta reliquisse. ††) Commentum illud de corruptione S. Codicis per Judæos, a Pontificiis recoctum, pridem a Nostris profligatum est (nn). Nostrî certe Textûs e Jeremiæ libro exilium non demum post Hieronymi ætatem, quod tempus alias Pontificii corruptioni Codicis S. adsignare solent, contingere potuisse, ex eo liquet, quod antiquiores Hieronymo Doctores Ecclesiæ, & cum ipso coævi ejus, jam testantur, frustra se Textum, prout a Matthæo allegatur, in Jeremiæ libro quæsivisse. Non melius **) suos calculos subducunt ii, Sent. XIV. qui oraculum nostrum non quidem ex Jeremiæ libro plane erat, sed tamen ex eo in Zachariæ Prophetiam dolose translatum fuisse suspicantur. WHISTONVM præcipue ianuo, qui (oo) con-

Sent. XIII.

4.

23.

26.

21.

28.

29.

30.

31.

32.38.

33.

34.

35.

contendit, tam hoc, quam alia nonnulla vaticinia, non solum Jeremiæ esse, sed & Sec. I. post C. N. in Jeremiæ volumine lecta, at Judæorum fraude in Zachariam translata fuisse; Quousque vero viam illi præiverit Ios. MEDE, statuendo, Capita quædam Zachariæ non hunc Prophetam, sed Jeremiam Auctorem habere, quæ proinde Spiritus S. per Matthæum genuino suo autori vindicare voluerit, apud WOLFIUM videre est (ppp). Recte vero respondetur: †) fingi non probari illam, Sec. II. initio factam, corruptionem Codicis S. (qqq) ‡) Si aliena quædam intrusa fuissent in Textum Zachariæ, male ista cohærere ostendi posset e contextu, id vero ostendi nequit; Contrarium docent *Analyses* hujus Prophetiæ, quas Interpretes dederunt (rrr). ††) Qum ad *Constitutiones apostolicas* provocatur, quæ pariter L. II. C. 53. locum aliquem sub nomine Jeremiæ allegent, qui hodie nonnisi apud Zachariam legatur C. VIII, 17. bene obvertitur, *Constitutiones* istas non ejus esse auctoritatis, quæ a sede sua pericopas Scripturæ deturbare, aut ordinem textuum, ut Sec. I. se habuerit, demonstrare valeat; dicendum potius, lapsum esse auctorem illarum, Jeremiæ tribuendo, quæ apud Zachariam leguntur (sss).

(mmm) Locus integer in EUSEBII Dem. Ev. L. X. sic habet: ἐπειδὴς ἐπεισῆσθαι, ἐπεὶ μὴ ταῦτα φέρεται ἐν τῇ τε Ἱερεμίᾳ προφητεῖος, ἀλλὲ χρῆσθαι οὐκονοῦ, περιηρῶδει αὐτὰ ἐξ αὐτῆς κατὰ τινὰ διδιγγίαν, οὐ καὶ σφάλμα γραψινὸν γερόνειν, τῶν ἀμελέσερον τὰ τῶν ἱερῶν ἐναγγελιῶν ἀτίγραφα πεποιημένων, σφαλέντος τινὸς, αὐτὶ μὲν τῇ ἔχαρις Ἱερεμίου τεθεικότος.

(nnn) Vid. e multis GLASSII Philol. S. p. 15. sqq. CALOVII Criticus S. p. 401. sq. I. I. RAMBACHII Inst. Herm. S. p. 30. sq. conf. I. G. CARPOVII Crit. S. p. III. 966. sqq.

(ooo) In Conatu restituendi genuinum V. T. Textum, & vindicandi citationes inde in N. T. factas. p. 93.

(ppp) In Cur. p. 394. ubi & HAMMONDVUM, KIDDERVM, ERINGIVM, MEDI sententiam amplexos esse memorat.

(qqq) Vid. CARPOVII Crit. S. P. III. C. IX. tot. p. 958. sqq.

(rrr)

(rrr) Vid. e. g. Dign. BVRKII Gnomon in XII. Proph. min. p. 590. sq.

(sss) Ita CAREZOV. Cr. S. p. 867.

§. XIV.

Sequitur, ut β) eorum jam quoque sententias examinemus, qui oraculum nostrum *bodienum in Jeremia exstare* affirmant, studiose hunc in finem conquirentes ex Jeremia, quidquid vel e longinquo cum citata abs Matthæo pericopa, & quidem non in toto suo complexu spectata, sed, si multum largiaris, cum aliqua saltem circumstantia ejus, etiam minima, convenire videtur. Sunt δ) qui digitum intendi putant, ad Jer. C. XVIII, 2. sqq. ubi Propheta *figuli* domum ingredi jubetur; cum vero præter nomen *figuli* vix quidpiam adferri possit, quod in Evangelistæ scopum ac textum quadret, non est, cur expositioni huic immoremur. Vero-similius alii ε) provocant ad Jer. C. XXXII. cum enim Matthæum C. XXVII, 7. 8. 9. *emti agri & figuli & peregrinorum* mentionem facere audiunt, comparationem ab ipso institui putant cum Textu Jeremiæ, ubi pariter mentio fiat *emti agri* v. 9. *vasis figurini*, v. 14. & *peregrinorum*, in quorum potestatem urbs deventura esset, v. 28, 43. ac sane congruentia quædam, quoad has circumstantias, si in abstracto spectentur, extra contextum & scopum partim Jeremiæ partim Matthæi, negari nequit; Sed nec dissimulanda est insignis utriusque loci diversitas. Dissonat enim *) *agri* utrinque *emti nomen ac pristinus possessor;* Ager, de quo Matthæus loquitur, fuit & vocatus est *ager figuli*, cui proinde & premium ab emtoribus solutum fuit, sed *ager*, quem Jeremias emit, numquam dictus fuit *ager figuli*, & pertinuit ad *Hananeel*, patruelem vel consobrinum Prophetæ, adeoque Levitam & Sacerdotem. **) *Emtor*, qui heic Propheta Jeremias erat, *ibi* vero Proceres Judaici. ***) *Situs*, nam *ager Jeremiæ* fuit in *Anathot*, urbe 3. milliaria ab Hierosolymis

D

lymis

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3

31.

32.38.

33.

34.

35.

lymis distante (iii), Matthæi autem prope Jerusalem, conf.
 Act. I, 19. ****) *Premium: Ager Matthæi emtus fuit
 30. argenteis, Jeremiac vero 7. sicles ac 10. argenteis, sive, ut
 alii volunt, 7. ac 10. sicles argenteis.* Illud premium erat τιμὴ
*αἵματος, premium sanguinis, hoc non item. *****)* *Emitio: illa jure
 protimiseos ob cognitionem facta est a Prophetæ, hac non.
*****)* Finis ac scopus emtionis: apud Jeremiam emtus est
*ager in signum libertatis ex captivitate sperandæ, & restau-
 randæ post illam in Palæstina agrorum culturæ, Jer. XXXII,
 15, 43, 44. apud Matthæum autem in usum peregrinorum,*
*& quidem in eorum sepulturam, adeoque non vivorum, qui-
 bus & Jeremiac ager ad tempus cessit, sed mortuorum.* E discrepantiis hisce patere omnino arbitramur, locum Jeremiac
*non sine tortura pro eo haberi posse, quem Matthæus alle-
 gaverit, ac in emto 30. argenteis (precio sanguinis Christi)
 agro, hujusque in sepulturam peregrinorum destinatione,
 impletum dixerit (uuu).*

(iii) Vid. VITRINGAE Comm. in Es. P. I. p. m. 292. col. b.

(uuu) Oleum proin & operam perdidisse censendus est FRANC. WÖRGERVS, quando in Tr. sub tit. *Hakeldama*, probare sustinet, Matthæum plane non Zachariam respexisse, sed Jeremiam solum, ejusque C. XXXII. huncque in finem pro certo ponit, id, quod Evangelista completum scribat, esse instans toti Judææ fatale excidium, ita, ut ab hujus agri emtione paullo postea neque emendum esset quidquam terræ, nec vendendum, universâ Palæstinâ sedibus romanis concepsa, populoque judaico per totum terrarum orbem e terra illa sanguinis abducto: Sic enim, ait, vere peregrinorum sepulture ager ab illis fuit deinceps omnis delegatus. Quis non videt, adfingi hâc ratione Matthæo scopum, de quo eundem h. l. ne cogitasse quidem, totus contextus clamat.

§. XV.

Pensatis hactenus (inde a §. VI.) sententiis, quæ unum modò Prophetam a Matthæo indigitari volunt, B) eos etiam nunc audire par est, qui, cum Zachariam nimis aperte

aperte a Matthæo respici, ac tamen Jeremiam allegari vide-
rent, duorum pluriumve locorum σύγχυσιν in hoc Allegato
statuendam esse putarunt, ubi Zachariam quidem Matthæo
in mente fuisse, omnes consentiunt, sed de Jeremia dissen-
sus est, quem vel quosnam ejus locos respiciat Evangelista?
Jeremiæ Cap. XVIII. huc non spectare, supra jam diximus;
Sed præter hoc alia suppetunt Capita, quæ scopo melius in-
servire Viri Eruditæ persuasum habent. a) DAN. HEIN-
SIVS in Exerc. SS. Jeremiæ Cap. XIX. huc advocat, atque
Matthæum ex hoc circumstantiam de *agro*, uti ex Zacharia
circumstantiam de *pretio* XXX. argenteorum, sumisse con-
tendit, licentiosius simul, quam par erat, formulæ allegan-
di inferens copulam καὶ, ac si diceret Matthæus: διὰ τοῦτοις,
καὶ τῷ Προφήτῃ, per Jeremiam ἢ per Prophetam, h. e. Za-
chariam, quā tamen violentiā ne opus quidem habuisset,
cum alias quoque Scriptores N. T. duorum pluriumve Pro-
phetarum V. T. oracula, quasi unum, citare soleant, uno tan-
tum nominato, e. g. Matth. XXI, 5. ex Esaj. LXII, 11. &
Zach. IX, 9. Matth. XXI, 13. ex Esaj. LVI, 7. & Jer. VII, 11.
Act. I, 20. ex Ps. LXIX, 26. & CIX, 8. 1. Petr. II, 7. 8. ex
Ps. CXVIII, 22. & Esaj. VIII, 14. Nobis sic videtur: haud
mirum esse, si Heinsius ad id, ut locum Jeremiæ a Matthæo
allegari crederet, suffecerit aliqualis tantum similitudo utrius-
que loci, cum id valde sit consentaneum hypothesi ejus,
quā plurimas *allegationes* in N. T. pro meritis *accommodationibus*
habet, quas alibi *allusiones* vocat, *parodias* & *inflexiones*
verborum propheticorum ad aliud *subjectum*, quam quod
Propheta in mente habuit; Qui vero ad id, ut *vaticinium*
aliquid vel *typus* in N. T. queat impletus dici, plus requirit,
hoc scil. ut Propheta vel *immediate* vel *mediate* idem sub-
jectum in mente haberet, cui oraculum ejus in N. T.
adPLICatur, adeoque hæc adPLICatio fundamentum habeat in
intentione Prophetæ seu Spiritus S. per eum loquentis, is
sane impetrare a se non poterit, ut locum Jeremiæ C. XIX.
in iis, quæ Matth. XXVII, 3. seqq. narrantur, impletum
fuisse

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3.
31.
32.38.
33.
34.
35.

fuisse agnoscat, cum c. I. Jeremias jussus tantum sit emere
figulinam ollam, (non agrum, de quo Matthæus loquitur)
eamque in valle Benhinnom confringere, quod eâ ratione
civitas & populus confringi debeant, & in Thophet sepeliri;
quoniam aliis locus non superfuturus sit; Quæ sane, si
omnes ingenii nervos intendas, numquam demonstrabis im-
pleta fuisse in historia, quam Matthæus refert. *Agri* men-
tionem in Zacharia desiderat *Heinsius*, ac propterea ad Jere-
miam recurrentum sibi existimat, at vero & in hoc frustrâ

Sent. XVIII. eandem querit. b) Aliis, e. g. *CASP. SANCTIO* ad Jer.
XXXII. *hoc ipsum Caput* magis ad rem facere visum est, cui
adstipulantur *GLASSIVS (xxx)*, & I. H. *MAIVS (yyy)*;
Quin & AVGVSTINO (zzz) jam suboluit, in hoc forsitan
Capite Jer. quærendum esse, quod in Zacharia deest, scil.
circumstantiam de emto agro. Sed ipse fatetur *GLAS-*
SIVS (aaaa), quædam esse *contortiora*, & *duriusculam ana-*
logiam, nosque per ea, quæ supra §. XIV. attulimus, plane

Sent. XIX. *duriſſimam* pronunciamus (bbbb). Restat c) sententia
D. CHRISTOPH. SCHLEGELII, qui (cccc) probare conatus est, Matthæum Prophetiam tum Zachariæ tum Jeremiæ
simul allegasse, ita quidem, ut apud Zachariam, cuius plura
verba citaverit, Prophetia de *Pretio*, apud *Jeremiam* vero
Prophetia de *Agro* quærenda sit, *quoad ſitum, nomen & pro-*
fanationem C. XIX. (*ubi & Heinsius illam quæſivit*) & *quoad*
subſecutam ejus sanctificationem C. XXXI. *Quum vero hæc*
expofitio ad typum confugere neceſſum habeat, hicque non-
nifi vi adhibitâ, & per merum lufum ingenii, e loco Jere-
miae exſculpi queat, ac præterea hoc modo in uno eodem
que loco e duobus V. T. locis unus, scil. Zachariæ, literali-
ter, alter autem, scil. Jeremiæ, typice ſaltem ac mystice ap-
plicatus esse dici debeat, facile intelligitur, hanc quoque
interpretationem non ita eſſe comparatam, ut pedem in ea
tutò figere liceat.

(xxx) *Philol. S. L. I. Tr. II. p. 222. sq.*

(yyy)

- (yyy) In Examine Hist. Crit. Simonianæ, p. 474. Add. D. PAVL.
ANTONIVS in der Harm. Erklär. der IV. Evangg. T. XIII.
p. 497. sū.
- (zzz) de Consensu Evangg. L. III. C. 7. Phil. S. p. 224.
- (aaa) Conf. CORN. A LAPIDE ad Jer. XXXII, 14. ubi adv. San-
ctum disputat.
- (ccc) In diss. satis prolixâ, sub tit. *Ager sanguinis &c.* A. 1663.
edita, & 1706. Lipsiæ recusa.

§. XVI.

Num vero, postquam cognovimus, omnes haec tenus re-
censitas sententias suis laborare difficultatibus, necessariò
vel inter omnes, *vel* saltē aliquas earundem, quæ reliquis
probabiliores sunt, fluctuare semper animus debet, ita ut
τέλος, tamquam sacra quædam anchora, eligenda sit? Non
putem; Hærere hīc quidem video plures Eruditos, 10.
HVLSEMANNVM (ddd), qui inter IV. sententias dubius
hārens, *Elige*, ait, *quam velis, non errabis*, i. G. DOR-
SCHAEVM (eee), qui *vel* delendum judicat nomen Jere-
miae, *vel* dicendum esse, quod Grotius dicit, SAL. DEYLIN-
GIVM (fff), qui *Dorschæi* judicium suum quoque facit,
i. C. WOLFIVM (ggg), cui anceps visa est optio inter
Grotii & Lightfooti sententiam, 10. MARKIVM (bbb), cui
pariter animus est inter duas sententias pendulus. At vero
ponderatis probe uniuscujusque sententiæ momentis, &
comparatione institutâ, vix quemquam amplius dicturum
puto, æquales esse calculos. Nos ita nostras subducimus
rationes: Interpretes, qui nil non tentarunt, ut mendi su-
spicionem a textu Matthæi depellerent, eatenus laudabilem
omnino operam præstiterunt, & si una e XIII. illis senten-
tiis, quas hoc fine excogitarunt, solide nodum solveret,
ambabus illa sine dubio amplectenda foret; sed omnes desiderium
ac spem nostram frustrari, & postquam eos causam
suam omni studio perorantes audivimus, incertiores multò

D 3

quam

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3

31.

3

32.38.

33.3

34.

35.

quam dudum ab iis nos discedere, sentimus, & sentient quoque alii, qui rationes in antecc. eisdem oppositas æquâ judicij lance ponderare haud gravantur. Quibus quæso machinis, quibus fictionibus, ac suppositis numquam probandis opus est, ut nomen Jeremiæ apud Matthæum cum aliquæ saltæ specie verisimilitudinis tueri se possit? Nunc traditio quædam oralis, vel ad Matthæi usque ætatem pertingens, vel ad Zachariæ tantum, qui deinde scripto illam commiserit, siveque propagaverit, sec. VII. & VIII. sententiam, nunc diuinaria Zachariæ, sec. IX. nunc traditio quædam Rabbiniæ de primatu Jeremiæ in ordine Prophetarum, sec. X. nunc somnia quædam, quæ referre supra fere puduit, sec. XI. nunc Liber aliquis Jeremiæ deperditus, sec. XII. nunc figmentum de corruptione textûs Ebr. per Judæos, Jeremiæ vaticinium vel mutilantes, vel aliquam ejus particulam vaticinio Zachariæ assuentes, sec. XIII. XIV. nunc hic vel ille locus e libro Jeremiæ hodienum superstite, ubi vel figuli, vel vasis figulini, vel agri alicujus emti mentio fit, sec. XV. XVI. nunc denique Partitio Allegati inter Jeremiam & Zachariam, sec. XVII, XVIII, XIX. in subsidium vocatur, verum ita, ut in omnibus hisce, quod ad plenam animi, non morosi quidem, sed nec temerè creduli, convictionem faciat, jure desideres, ac, ne remedia ipso morbo sint pejora, non sine ratione verearis.

(ddd) Loco supra citato.

(eee) Comm. in Matth. p. 434.

(ffff) c. l. p. 192.

(gggg) In Cur. ad h. l. p. 395.

(hhhh) Comm. in XII. Proph. min. p. 1113. Add. H. HAMMONDVS in Annot. ad Hebr. VIII, 9. quem Grotii ex unâ & ex alterâ parte Medi sententia suspensum tenet.

S. XVII.

Itane E. inquis, actum est de æviorum vocis legem apud Matthæum? Respondemus: Esse unam inter sententias Imæ Classis,

Classis, quæ suâ se nobis innocentia commendet, scilicet Illiam; Horret animus, ipsi Evangelistæ *αιωνια μηνοντων* tribuere, sec. Sent. I. et si ERASMVS ROT. ad Matth. II. 6. asperitatem hujus sententiae quodammodo emollire satagat, „*us* Spiritus ille, inquiens, *divinus, mentium apostolicarum Moderator,* passus est suos ignorare quædam & labi, errareque alicubi iudicio sive affectu, non solum nullo incommodo Evangelii, sed hunc etiam errorem vertit in adjumentum fidei nostræ: ita fieri potuit, ut sic temperaverit organum apostolicæ memoriae, ut etiam, si quid humano more fugisset, id non solum non deroget fidei divinæ Scripturæ, verum etiam fidem arroget apud eos, qui alioqui de composito scriptum calumniari poterant. Melius sane AVGUSTINVS omnem falsitatem ab Evangelistis abesse docet, non solum eam, quæ mentiendo promittit, sed etiam eam, quæ obliviscendo (iv). Quamquam hic ipse in eo nullum mereatur adplausum, quando ipsummet Spiritum S. Matthæo Jeremiæ nomen pro Zachariæ nomine suggestissime statuit, ut innueret, omnes Prophetas ita uno Spiritu locutos esse, ut singula sint omnium, & omnia singulorum; Locum forsan habere posset hæc observatio in istis N. T. Allegatis, ubi generatim allegatur Scriptura, aut Propheta, at ubi simul additur *nomen Prophetæ*, cuius ore & calamo usus sit Deus in promulgando hoc vel isto vaticinio, non videmus, quomodo unum nomen pro altero substitui potuerit, salva veritate, ad minimum historicam; utique salvâ istâ nomen potest reticeri, cum de primario Autore constet, aliud vero & quidem falsum poni, non item. Restat igitur, ut Librariis potius, quidquid in Textu mendi est, adscribamus; Quò minus autem eosdem vel *immutando* Textum, & Zachariæ Jeremiam substituendo, peccasse, vel *compendio* *scriptionis* aliis occasionem errandi dedisse, statuamus, ea, quæ supra ad Sent. IV. V. & VI. observata fuere, prohibent. Subsistendum itaque vel tandem erit in Sent. Illia, quæ statuit, Matthæum primitus indefinitè *dia τε Προφῆτες scripsisse*, Librarium verò aliquem, vel in ipso

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3.
31.
32.38.
33.
34.
35.

ipso Textu, vel potius in margine appinxisse nomen ἐρεμίτης, ab
 aliis deinceps Textui illatum. RVSIVS quidem Harm. Ev.
 T. III. p. 1065. iis, qui vitium agnoscant in nomine Jere-
 miæ, desperationem dubio procul hanc responcionem ex-
 pressisse, satis confidenter afferit, sed idem forte judicium
 alii, pari si non majori jure, de reliquis sententiis ferent;
 Eundem Virum Doct. c. l. testimonium SYRI hâc suspicione
 enervare audio, quod probabilius sit, omissum fuisse in Ver-
 sione Syriaca nomen Jeremiæ, vel per inadvertitiam ipsius
 Paraphrastæ, vel per incuriam alicujus Scribæ, qui parave-
 rit istud Evangelii Matthæi exemplum, in quod incidit Inter-
 pres Cyrus, vel ipsum mederi ita voluisse difficultati,
 quæ ipsi aliæ videbatur insuperabilis; Sed prima & tertia
 conjectura tam facile rejicitur, quam afferitur, secunda au-
 tem unâ quidem manu Syri testimonium nobis eripit, alte-
 ra vero pro testimonio versionis testimonium Codicis nobis
 suppeditat, idque illo antiquius. Quum præterea id vel
 maxime urgetur, quod huic sententiæ Græcorum Codicum
 longe plurimorum consensus reclamet, fatendum quidem est,
 non esse flocci pendendam hanc difficultatem; BENGE-
 LIUS certe ob istam in margine, per signum β, non
 omnino certam declarare ausus est lectionem, quæ ἐρεμίτης
 omittit (kkkk), neque tamen eapropter ex altera parte
 pro nihilo habenda sunt momenta illa, quæ in App. Crit.
 ad h. l. pro omissione nominis ἐρεμίτης adduxit, ac testium
 in primis paucitas non exagitanda est; Sæpe enim plerique
 Codices Græci hodie superstites deteriorem habent lectionem,
 quam Interpretæ (llll). Quodque Codicem Colberti-
 num 8. attinet, qui unus ex iis, qui supersunt, τὸ ἐρεμίτης
 omittit, notari de isto velim, quæ idem ille judiciosissi-
 mus Masoretha N. T. in laudem ejus observat (mmmm),
 hic, inquiens, plane singularis est & eximius, lectionem
 que græcam interdum ex latinis Codicibus, præsertim in
 Evangelistis (nnnn) & Actis, interdum ex græcis, præser-
 tim in Epistolis, derivatam habet: utramvis lectionem,
 vel

vel latinizantem, vel pure græcam, ex monumentis longe antiquissimis repetit. Hæc omnia vero, quod lubentes fatemur, per se tanti non forent, ut tot contrariis Codicūm, Versionum ac Patrum suffragiis opponere illa licet, si ullâ ratione vindicari Jeremiæ posset hoc vaticinum; At cum, nostro quidem judicio, omnes reliquæ sententiæ, extrema licet tentantes, nodum non solvere, sed vel secare, vel nodum nodo innectere, ex ante disputatis manifestum sit, tutissimum arbitramur, non ita mordicūs tenere unam aliquam voculam, ut fides Evangelistæ sub ea periclitetur, & Empæctarum ludibrio exponatur. Sufficiat, nullam h. m. admitti corruptionem universalem per omnes Codices, & expunctione nominis Jeremiæ locum fieri subaudiendo nomini Zachariæ, quem, plurimorum, etiam dissentientium, judicio, Matthæus tam aperte respicit, ut, qui negare id ausit, soli obloquatur. Aliis hoc Charybdis est, nobis Scylla, quam proinde omni modo vitandam ducimus.

(iii) De Cons. Evang. L. II. C. 12.

(kkk) Majori cum fiducia animi sententiam prodit in App. Cr. ad h. l. neque tamen eapropter minus sibi constare B. Virum censibus, si consideres, quæ ipse in eodem p. 869. monere consultum duxit: *nimirum timide*, inquiens, me incedere dicent, qui saepe β, δ, vel etiam γ, in margine conspicient -- interdum tamen propter paucitatem testimoniū, qui adhuc pro lectione mihi probata præsto erant, verebar, ut multis eam probarem lectoribus.

(lll) Vid. App. Cr. p. 402. Confid. i. ubi inter exempla etiam hic noster locus Matth. XXVII. comparet.

(mmm) In App. Crit. p. 415.

(nnn) Inter exempla etiam nostrum hunc locum refert.

§. XVIII.

Atque sic cardo rei in eo jam vertitur, ut probemus, vaticinium a Matthæo citatum vere exstare in Zacharia, & E eundem

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3.

31.

32.38.

33.37.

34.

35.

eundem utrobique verborum *sensum* esse, non obstante *illorum* in quibusdam *discrepantiā*. RVSIVS quidem c. l. p. 1072. eos, qui ex Zacharia hæc putent petita, multum se torquere ait, ut componant inter se verba utriusque Scriptoris div. quibus curis ii, qui non credant, e Zacharia illa esse deponita, facile supersedere queant: sed e seqq. patebit, nulla opus esse torturā, certe non aliā, quam quæ alibi quoque in conciliandis cum Textu Ebr. Allegatis N. T. adhiberi solet, & ab ipso Viro Doct. sèpius adhibetur. Locus apud Zachariam hic est: vers. 12.

וְאַפְرֵ אֶלְיָהוּ מִאֶסְ-טוֹב בְּעִינֵיכֶם הֲבָזָה שְׁכָרִי וְאֶסְ-לָא חֶרְלוֹן
וַיַּשְׁקָלֵן אֶת שְׁכָרִי שְׁלַשִּׁים כֶּסֶף: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל-הַיּוֹצֵר אֲדֵר הוּקֵר אֲשֶׁר יִקְרָתֵי מַעֲלָהָה וְאַקְרָחָה
שְׁלַשִּׁים הַכֶּסֶף וְאַשְׁלִיךְ אֶתְנוּ בֵּית יְהוָה אֶל-הַיּוֹצֵר:

Quæ verba, prout jacent, utique in Matthæo non *κατὰ μάτια* translata deprehendimus: 1) omittit Evangelista integrum comma 12. in quo Pastor Israëlis (Messias) ab Israëlitis mercedem suam postulat pro præstítâ in eis pascendis operâ (oooo); Id vero proprie ad scopum Evangelistarum non pertinebat, ut cui satis erat, e vers. 13. probasse, quod secundum divinam prædictionem evenerint, quæ in antec. narraverat, de *pretio vilissimo XXX. argenteorum*, quo estimatus fuerit Jesus a Proceribus Judæorum, *emtioque* dein *agro figuli*; Commode igitur abesse poterant priora verba, licet sequentia, iis intime connexa, allegans, simul ad ista Lectorem remittat. 2) E comm. 13. sua quidem Marthæus quodammodo facit verba: ואקחה שלשים כסף ואקחה שלשים כסף אthon בית יהודר ואשליך אתו sed ita, ut a) primam personam futuri in sing. ואקחה ע' accepi, permuted cum 3. pers. plur. ע' לאבון, ע' acceperunt. Licet enim Heinßius ad imitationem Syri τὸ ἔλαθον habeat pro prima sing. num. id tamen non permittit sequens ἔλαθον, quod est *tertia*

tertia plur. (pppp). b) Transmittit Matthæus verba: *εἰ προ-
γέιται ἄλλον θεόν Δομίνον*, ultima tantum retinens, *ad figu-
lum*, hisque de suo præmittens verbum *ἴδωκαν*. c) Verbis
Matth. *τὸν τιμὴν τῆς τετραμηνίας, ὃν ἐπιμήσαντο ἀπὸ μῶν ιοραῖς*,
apud Zachariam nil respondere videtur. d) *Figuli* quidem
apud Prophetam mentio fit, sed non *agri*, quem Judæi ab
ipso emturi sint. e) Clausula Matthæi: *καθὰ εὐταξέ μοι
κύριος*, pariter apud Zachariam haud legitur.

(oooo) THEOPH. ALETHAEVS in der Erläuterung dunkeler Oerter
der H. Schrift, T. V. versuch 57. p. 463. 468. hæc eò interpretatur,
quasi mercedem postulet Messias, *ut servus*, qui servire am-
plius nolit, quo pacto sensus in vernaculâ foret: Zahlet mich aus,
gebt mir nur den Abschied; atque huc facere posset, quod p. 9.
jam dixerat Messias: *לֹא אִרְעַע אֶתכֶם non pascam vos amplius.*

(pppp) Legunt quidem aliqui, itidem ad exemplum *Syri*, & Codi-
cis Aug. 4. *ἰδωκαν*, e. g. BEZA, PISCATOR, IOS. MEDE, GOMA-
EVIS, HOMBERGIVS, TRILLERVS, aliique, sed manifestum est,
e Zacharia sic refutum esse Textum Matthæi.

§. XIX.

At non adeo difficilis est conciliatio Prophetæ &
Evangelistæ. Observetur modo ad a) Apud Prophetam
Messias ipse XXX. istos argenteos & accepisse & projecisse
dicitur, atque illud quidem ipsi tribuitur, quatenus isti ar-
gentei merces erant, quam pro opera in pascendo Israële
præstata accepit, cum Judas contra eosdem acceperit, ut
præmium prodictionis suæ; hoc vero de Messia dicitur, qua-
tenus, Ipso rem ita dirigente, factum est, ut Judas pre-
mium illud in Domum Dei projiceret: *Evangelista*, cum
historice hanc projectionem v. 5. jam memorasset, illam
in allegato prætermittit, sufficere ratus, si in eo, quod
Proceres judaici argenteos istos a Juda in templum pro-
jectos rursum inde acceperint, v. 6. atque *ad figulum dederint*,
h. e. emendo illius agro impenderint, v. 7. vaticinium

E 2

Za-

4.

23.

26.

21.

28.

29.

3

31.

32.38.

33.7.

34.5.

35.

Zachariæ impletum dicat. Nulla igitur inter utrumque pugna est. Ad b) [¶] factum id esse, quia Matthæus hoc oraculo docere potissimum voluit Judæos, *divino consilio*, pretium venditionis impendisse *in agrum figuli*, cui sanè scopo sufficiebant verba: *אֶל חַוֹזֶק* [¶] quæ, cum elliptica sint, & vertenda: *ut daretur illud ad figulum*, rectè Evangelista hanc ellipsis supplevit per verbum *εθωναν*. ad c) [¶] omnino etiam verba Matthæi *τὴν τιμὴν — ἵστησθαι*, in Zacharia habere, quæ ipsis respondeant, scil. incisum: *magnificum pretium, quo aestimatus sum ab iis*; quamquam & hic Evangelista, ut Historiographus, in 3. pers. exprimat, quæ à Propheta dicta sunt in prima, & pro *מִלְחָמָה* ponat: *ἀπὸ οὐρανοῦ ἵστησθαι*, exaggeraturus h. m. (qqqq) indignitatem rei, quod patratum esset istud facinus à filiis Iſraël, adeoque ab iis, quorum Pastor hactenus singulari ratione fuerit Messias, & quibus apertissima de isto data fuerint vaticinia. Ad d) [¶] sub *concisa locutione Prophetæ*, *ad figulum*, etiam comprehendi circumstantiam de *agro*, pro quo dandi erant figulo 30. illi argentei; Supplet E. Matthæus ex implemento, quod prædictio subobscure saltem innuebat; sufficit, *figuli meminisse Zachariam*, id quod meritò tuemur contra KIMCHIVM, qui cum non persiceret, quomodo supplenda esset ellipsis in *אֶל חַוֹזֶק* pro *baozar* legendum putat *baozar*, litera *ו* in *ו* mutata, ut sensus sit, in *thesaurum s. ærarium Domus Domini projiciendos esse argenteos* (rrrr); Temeraria sanè est hæc innovatio Textus, cum non vocales tantum, sed ipsum quoque Textum non punctatum sollicitet. Ad e) [¶] etsi hæc verba non reperiantur in fine loci è Zacharia citati, exstare tamen *initio* eom. 13. quæ illis respondeant; Quum enim Propheta vel Messias dicit: *vajomer Jeboah elai*, eo ipso ad mandatum quoddam Jehovæ provocat, idque innuit Matthæus verbis: *καὶ ἀνέβαζε μετὰ Κυρίου*. Quodsi autem, ut aliqui volunt (ssss), hæc verba sint *Evangelistæ*, non *Prophetæ*, conciliatione ne opus quidem est.

(qqqq)

(qqqq) Ut s̄vrenhvsivs observat in B. K. p. 283. fin.

(rrrr) Vid. idem p. 285. & markivs in Proph. min. p. 1111.

(ssss) NIC. ZEGERVVS in Crit. Angl. T. VI. p. 825. apud Matthæum hunc facit verborum ordinem: tunc impletum est (sicut mihi Dominus manifestavit ac dixit) quod dictum est &c. quā trajectione admissā, Matthæus hic indicaret, sibi hoc constitutum ac mandatum fuisse, ut hoc vaticinii testaretur esse impletum; B. BENGE-LIVS in Gnom. ad h. l. itidem Evangelistam hic audit, non Prophetam, vertens: *Sicut dicere vel scribere mibi præcepit Dominus;* Planiè vero singularis est expositio horum verborum, quam THEOPH. ALETHAEVVS c. l. p. 468. n. ll. producit, τὸ οὐτάρτεν non expōnens per præcipere, sed per construere, coordinare, componere, ut sensus sit: Wie mir es der Herr selber so zusammengereimet, ausgeleget, erklæret, und eines mit dem andern conciliaret hat. Nullo N. T. loco probari potest hic vocis significatus, apertè potius συντράξε significat præcepit, paullò ante hunc locum nostrum, C. XXVI, 19. & LXX. quoque Ebræum ην s̄epissimē reddunt per οὐτάρτεν, ut adeò idem dicat, quod διατάσσω, ἐπιτάσσω, προστάσσω.

§. XX.

Constare jam putem, non adeò magnum esse Prophetam inter ac Evangelistam dissidium, ac aliqui clamitant. Certum est, utrumque locum in Summa rei & quoad præcipias circumstantias egregiè conspirare, & Evangelistam, licet non singulos verborum apices, sensum tamen oraculi propheticī exactè referre (tttt); 1) Congruit utrumque pretium XXX. argenteorum, &, si mireris, quod de mercede pastoritū apud Prophetam dicitur, ab Evangelista pertrahi ad pretium ipsius Pastoris venditi, cogites velim, Zachariam quoque id, quod mercedem antea dixerat, mox pretium appellare, & tale quidem, quo Pastorem ipsum, erga Proditorem, cui venalis erat, dignum aestimarunt, atque sic ipsum Prophetæ sermonem in progressu proprius ad venditionem accedere (uuuu). Congruit 2) projectio pretii in templum, quam Zach. XI, 13. Messiae Deus præcepit, Judas vero Matth. XXVII, 5. Ipso dirigente perfecit. Con-

E 3

gruit

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3.
31.
32.38.
33.7.
34.
35.

gruit 3) mentio *figuli*, cui tandem cesserit istud pretium, id quod cum obscurius indicasset Propheta, Matthæus, facto jam complemento, clare & explicitè testatur, pro agro vendito 30. hosce argenteos datos fuisse figulo. Scilicet lux N. T. quâ circumfusi scriperunt Evangelistæ & Apostoli, sæpiissimè eos jussit scribere allegata V. T. non prout in hoc, quum complenda adhuc essent, obscurius erant proposita, sed tamquam Evangelii luce jam collustrata, & ipso eventu comprobata (xxxx). Si vero pro certo jam sumere liceat, allegatum abs Matthæo oraculum esse illud ipsum, quod apud Zachariam Cap. XI. legimus (yyyy), honori S. Scripturæ omnino melius longè consultum erit per ingenuam confessionem, quod mendum irrepperit in Textum Matthæi, quam per violentas nominis Jeremiæ vindicias. Inter omnes istas expositiones, quæ Zachariæ hoc vaticinium vindicare, simul verò Jeremiæ nomen tueri satagunt, tres potissimum suâ præ aliis innocentia ac verisimilitudine se commendant, *prima*, quæ Jeremiam statuit oretenus illud primitus protulisse, Zachariam verò, per traditionem acceptum, scripto consignasse, *secunda*, quæ homonymiam Zachariæ, & *tertia*, quæ primatum Jeremiæ in volumine Prophetarum in subsidium vocat, sed nullam harum severius ad trutinam veritatis examen sustinere posse, ex iis, quæ suprà ad singulas monuimus, manifestum esse arbitramur. Quis itaque temeritatis nos accuset, si nomen Jeremiæ tamdiu nobis videatur obelo dignum, quamdiu locum suum in textu Matthæi fortioribus, quam quæ hactenus pro illo militarunt, argumentis tueri nequit (zzzz). Si quis ceterum meliora nos edocere poterit, cum dociles nos habiturum esse spondemus.

(tttt) Firmitas demonstrationis Novi ex V. T. non tam nititur omnium semper *vocum* conspiratione, quam concordia *rerum*, ad caput causa pertinentium; Modum sæpe excedunt Philologi, in studio conciliandi universas utriusque Testamenti voces discrepantes, dum ex hoc illove Scriptore N. T. homine spirituali, dicta Scri-

Scripturæ spirituali sensu allegante, facere volunt Grammaticum, ut scitè VITRINGA ait ad Esai. LXIV, 4. Nec habent Judæi, quod criminentur Scriptores N. T. testimonia V. T. non eâ serie eo-que ordine verborum allegantes, quo leguntur in libris Prophetarum, cum id ipsum etiam V. T. Scriptores fecisse negari nequeat; conferatur Decalogus Exod. XX, 2. ss. cum Decalogo Deut. V, 6. ss. & Ode Davidica, prout legitur 2. Sam. XXII, 1. ss. cum eâdem in Psalmo XVIII. ubi 49. differentias annotant Interpretes.

(uuuu) Vid. BVRKII Gnomon in Proph. min. p. 586.

(xxxx) Optimè PLACIVS Clav. Scr. P. II. p. 103. „Prophetarum munus fuit, quid futurum esset prædicere, Evangelistarum vero, quid sit factum narrare; Itaque cum Spiritus DEI illorum oracula non exscribat, sed interpretetur, minimè certe debuit enumerandis vocabulis adstringi. „ Scil. Scriptores N. T. saepe mutarunt verba, ut ne meri tantum Translatores essent, sed Exegetæ simul, & ipsa eorum versio claritatem N. T. referret.

(yyyy) Interpretum sanè pars longè maxima impetrare à se non potuit, ut à Zacharia plane abstraheret cogitationes suas; Inter XIX. sententias XIII. vel solum Zachariam vel junctim cum Jeremia respici contendunt.

(zzzz) Cel. c. A. HEVMANNVS in Parerg. Crit. p. 33. l. & 121. l. criteria suppeditans, è quibus glossemata agnosciri possint, inter alia etiam hoc commendat: *Si verba commodissimè absint, adhuc incommodissimè; Cautè, fateor, hâc regulâ utendum est, sed si ullibi, hic certe locum habet; Commodissimè absit vox Iep̄s̄uis, æquè ac in aliis allegatis, ubi omissum est nomen Prophetæ citati; Adeò vero incommodissimè, quia difficultates parit insuperabiles.*

4.
23.
26.
21.
28.
29.
3.
31.
32.38.
33.37.
34.
35.

Universitäts
Bibliothek
Rostock

[http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn862182743/phys_0051](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743/phys_0051)

DFG

Universitäts
Bibliothek
Rostock

[http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn862182743/phys_0055](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743/phys_0055)

DFG

Universitäts
Bibliothek
Rostock

[http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn862182743/phys_0056](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743/phys_0056)

DFG

m collaudandum compulit. Matth. IX. 3.
12. Ita per Christum, opera ipsius, Deus
Monui autem jam supra (§. VI.) illud
lo hoc, sed præterea aliquid majus & su-
Nempe in Christo, in intimo animo ipsius
eius, accuratissimo illo obsequio, conti-
n Patrem respectu, & perfectissimo stu-
i honorem Patris Joh. VII. 18. VIII. 29.
nf. Esa. L. 4. 5. ex quo etiam collaudatio
summo animi affectu celebrata, Matth.
rro (§. cit.) vocem Θεος hic non tantum
etiam essentialiter, si vobis significatus
cipi posse. Jam autem ex rei ipsius con-
, omnino debere sic etiam accipi, ita, ut
icatione, quæ Filio hominis adscribitur,
aliquid, omnibus tribus Personis com-
in Christo non tantum glorificatus est
ius Dei ipse, & Spiritus Sanctus. Con-
λόγω gloria divina, quæ esset Filii uni-
I. 14. & in miraculis Christi potentiam
feruit etiam Spiritus Sanctus. Matth. XII.

Accedit, quod in Christo patefacta sit
icordia, potentia, veracitas Dei, quæ
essentialia, pertinentia ad maiestatem di-
tribus personis Deitatis communem.
quem verba hæc habere possunt, ve-
esse in Christo glorificatum.

quitur TERTIVM Axioma: Deus porro Fi-
cabit, & quidem in se ipso, idque statim
ostendere, in quo confiterit hæc glorifi-
ficius tum quidem futuram dicit. Con-
ne, quæ mortem Christi secuta est, nem-
ne ex mortuis, 2. ascensione in cœlum,
dextram Dei, 4. effusione Spiritus San-
Evangelii de Christo, conjuncto 6. cum
divi-

Axioma 3.